

Recenzja pracy doktorskiej Pana Janusza Rucińskiego
pt. „Zainteresowania i sposób spędzania czasu wolnego a religijność
uczniów wybranych szkół ponadgimnazjalnych województwa
warmińsko-mazurskiego” napisanej pod kierunkiem ks. dr hab.
Mirosława Pawliszyna prof. UWM na Wydziale Teologii w
Katedrze Nauk o Rodzinie Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego,
Olsztyn 2019, str. 241.

Problem rozprawy Autor sformułował następująco: „celem niniejszej
pracy jest diagnoza religijności uczniów wybranych szkół ponadgimnazjalnych
woj. warmińsko-mazurskiego, zapoznanie się z aktualnymi zainteresowaniami
i sposobami wykorzystania czasu wolnego przez tę młodzież a religijnością
młodzieży oraz wskazanie sugestii i postulatów pastoralno-teologicznych”
(s. 13).

Badaniami została objęta młodzież z dziewięciu szkół
ponadgimnazjalnych, a więc w wieku 16-19 lat i objęta uczniów liceum,
technikum oraz szkół zawodowych w liczbie 440 osób zarówno z małych i
większych miejscowości oraz z dużych miast.

I. W naszej współczesnej polskiej rzeczywistości koncentrujemy się głównie
na problemach społecznych, politycznych i ekonomicznych. Natomiast w
dyskursie społecznym prawie nie zauważa się problemu istotnego dla
przyszłości każdej wspólnoty narodowej - mianowicie problemu młodzieży. W
części polskich publikacji o młodzieży zdaje się dominować negatywny obraz
tej grupy społecznej. Oto, tytułem przykładu, tekst opublikowany w
czasopiśmie „W Sieci” (z 4.04.2016) napisany przez profesora uniwersytetu
zajmującego się problematyką młodzieży. Oto ten tekst: „Jeszcze ćwierć wieku
temu w Polsce udało się wyodrębnić odrębną grupę wiekową mającą swój
oryginalny system aksjologiczny, odrębne upodobania artystyczne i wyrazisty

wizerunek polityczny. Ten obraz należy już do przeszłości. Z roku na rok młodzież coraz bardziej nam paruje. Staje się niemal niewidoczna, nieobecna w rozmaitych programach politycznych i wygłaszanych exposé. Odwdzięcza się nam za to niemal dramatyczną nieobecnością przy urnach wyborczych i obojętnością wobec losów Polski. Mam wrażenie, że bezpowrotnie straciliśmy pewne dobro, którego już łatwo nie odzyskamy”.

Nie podzielam tak krytycznej opinii, ale sądzę, że nie jest ona bezpodstawna. Dlatego problematyka dotycząca młodzieży powinna znaleźć więcej miejsca w badaniach naukowych. Z tego powodu z satysfakcją przyjąłem do recenzji pracę doktorską poświęconą takiej właśnie problematyce.

II. Przejdźmy do ogólnej charakterystyki recenzowanej pracy. Składa się ona ze Wstępu, czterech rozdziałów, zakończenia, bibliografii, aneksów oraz kwestionariusza ankiety. We wstępie Autor formułuje problem rozprawy oraz przedmiot badań. Rozdział I poświęcony jest teoretycznym założeniom podjętych w pracy badań - składa się z pięciu punktów, w których Autor charakteryzuje współczesną młodzież, uwarunkowania jej rozwoju, aktywność w czasie wolnym, religijność oraz związane z nią kryzysy. Rozdział II zawiera treści mieszczące się w metodologii badań własnych (cel, problemy, hipotezy, metody, techniki i narzędzia badawcze). Rozdział III to analiza wyników badań. W rozdziale tym wyróżnione zostały trzy grupy treści. Grupa pierwsza dotyczy czasu wolnego młodzieży, druga religijności młodzieży (praktyki religijne, spędzanie czasu wolnego a religijność), trzecia dotyczy osób i czynników mających wpływ na rozwój religijności respondentów, czas wolny i zainteresowania młodzieży a religijność. Rozdział IV zawiera weryfikację hipotez oraz wnioski. Do pracy dołączono zakończenie, bibliografię, aneksy oraz kwestionariusz ankiety.

III. Ocena rozprawy.

Ad. 1. Autor posłużył się metodą analizy i syntezy, sondażu diagnostycznego oraz metodą porównawczą. Takie narzędzia metodologiczne pozwoliły Autorowi możliwie wszechstronnie przeprowadzić badania. Dodatkowym plusem metodologicznym jest to, że Autor uwzględnił również metodę studium literatury, dzięki czemu mógł określić stan dotychczasowej wiedzy w zakresie podejmowanych - w pracy zagadnień.

2. Autor dokonał poprawnie weryfikacji 18 hipotez. Wynikające z nich wnioski Autor zaopatrzył komentarzem, który zawiera wskazania dotyczące wykorzystania zainteresowań i sposobów spędzania wolnego czasu młodzieży jako narzędzia ewangelizacyjnego. Ten punkt ma dużą wartość dla praktyki duszpasterskiej.

3. Autor wykorzystał literaturę przedmiotu, a także - selektywnie literaturę pomocniczą. Pragnę podkreślić formę tego wykorzystania: Doktorant nie zawsze w pełni podziela opinię autorów – są na one dla niego podstawą do sformułowania własnych ocen. Doktorant podkreśla jednak, że nie są to oceny definitywne – mogą jednak, jak stwierdza: „stanowiąc podstawę dla dalszych refleksji naukowych, dla teologów, socjologów, pedagogów, jak również psychologów” (s. 204)

B. 1. Doktorant uwzględnił Raport Młodzieży 2011 (s. 30); wspomnę, że jest również Raport „Młodzież 2016” z badań przeprowadzonych przez fundację CBOS (dziewięciu autorów) w dniach 22.XI.-16.XII.2016 na ogólnopolskiej próbie ostatnich lat, 82 dziennych szkół ponadgimnazjalnych. Szersze wykorzystanie wniosków z tych badań mogłoby wzbogacić rozprawę.

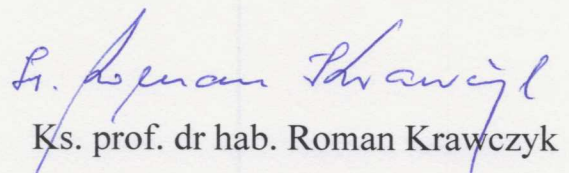
2. W rozdziale I Autor charakteryzuje współczesną młodzież (rozwój, czas wolny, religia, odpowiedzialność za wychowanie i formację młodzieży). Sądzę, że należało tu wyjaśnić, jak tu rozumieć termin młodzież. Wiadomo, że w literaturze przedmiotu termin ten ze względu na wiek definiowany jest bardzo różnie (16-24;15-30; 15-40; 12-18; 10-16; 17-20/23). Czy termin

„młodzież” w tym rozdziale dotyczy tej grupy wiekowej, która jest przedmiotem badań Autora tej rozprawy?

IV. Ostateczny wniosek i ocena.

Powyższe uwagi krytyczne nie pomniejszają jednak naukowych walorów recenzowanej pracy. Jej Autor opanował dobrze technologię pracy naukowej. Natomiast podjęcie tematu o młodzieży uważam za niezwykle pożyteczne: właśnie młodzież wyposażona w „Instynkt zmiany” zadecyduje o kształcie naszej przyszłości.

Ocena: przedstawiona mi do recenzji praca doktorska Pana mgr. lic. Janusza Rucińskiego spełnia formalne i merytoryczne wymogi pracy doktorskiej. Oceniam ją jako bardzo dobrą. W związku z powyższym stawiam wniosek o dopuszczenie Doktoranta Pana Janusza Rucińskiego do dalszych etapów procedury doktorskiej.

Ks. prof. dr hab. Roman Krawczyk

Siedlce, 16 grudnia 2019 r.